

СТРУКТУРНА ТИПОЛОГІЯ КЛАУЗИ В СУЧАСНІЙ ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ

Статтю присвячено проблемам кваліфікації і класифікації клаузи, що становить базис морфосинтаксичного ярусу сучасної турецької мови. Досліджуються морфологічні форми, на основі яких творяться турецькі клаузи. Здійснюється класифікація клауз на ґрунті структурного критерію. Окреслюються перспективи подальших морфосинтаксичних студій у турецькій мові, насамперед дослідження функціональних особливостей турецької клаузи.

Ключові слова: турецька мова, морфосинтаксис, клауза.

Проблеми синтаксису тюркських мов, зокрема й турецької, протягом багатьох десятиліть привертають до себе увагу мовознавців-тюркологів. Незвичність синтаксичних конструкцій цих мов із погляду «пересічного індоєвропейського мовця» спричинила дискусії і суперечки щодо їхньої природи й характерних рис, співвідношення із семантично і функціонально еквівалентними конструкціями інших мов світу, насамперед флексивних. Багато з цих дискусій тривають і понині, і щодо багатьох проблем тюркології не змогли дійти спільної думки попри здійснені численні студії. Серед таких дискусійних питань перебуває насамперед проблема кваліфікації специфічних морфосинтаксичних конструкцій, функціонально еквівалентних складнопідрядним реченням індоєвропейських мов. Такі конструкції, спричинені аглютинативними типологічними рисами тюркських мов, різними науковцями трактувалися і як звичайні розгорнуті другорядні члени речення (Ш. С. Айляров [1]), і як складнопідрядні речення з огляду на їхню функціонально-семантичну відповідність складнопідрядним реченням індоєвропейських мов (П. І. Кузнєцов [9]), і як специфічний тип складнопідрядних речень, властивий лише тюркським мовам, так звані квазі-речення (Ж. Дені [22]).

Синтаксичні й морфосинтаксичні проблеми тюркських мов найбільш повно досліджені на матеріалі турецької (згадаймо фундаментальні праці А. М. Кононова [8], Ш. С. Айлярова [1], О. М. Баскакова [3], окремі наукові статті [2; 4; 5; 6; 8; 10; 11; 20]), проте навіть наявність студій, здійснених авторитетними тюркологами, не дають повної відповіді на низьку питань як суто теоретичного, так і прикладного плану. Так, не можна вважати повністю розв'язаними проблеми класифікації морфосинтаксичних конструкцій і кваліфікації тих морфологічних форм, що перебувають в основі цих конструкцій, розмежування явищ морфосинтаксичного і синтаксичного рівнів, відмежування простих поширених речень від складнопідрядних речень, проблеми перекладності турецьких синтаксичних конструкцій українською мовою (загалом перекладознавчим студіям українські тюркологи приділяють дуже мало уваги). Не зайвим буде вказати й на істотні відмінності в поглядах на згадані й дотичні явища у граматиках європейських авторів і турецьких мовознавців (див. праці [21; 23; 24; 25; 26; 27]). Принагідно зауважимо, що турецька граматична думка загалом недостатньо вивчена українськими науковцями й іще чекає на свого дослідника.

Пропонована наукова розвідка присвячена проблемам структурної і функціональної типології турецької клаузи. **Мета** статті – визначити характерні особливості інтеграції турецьких клауз, що передбачає розв'язання питання про кваліфікацію такого специфічного явища, як клауза, здійснення класифікації турецьких клауз на ґрунті структурного підходу, а також класифікації тих морфологічних явищ, що перебувають в основі клауз.

Будь-яка граматична форма реалізується на двох ярусах: морфологічному і синтаксичному. Водночас для об'єктивної й адекватної дескрипції граматичних явищ турецької мови, з огляду на особливості її синтаксичної системи, важливим є виділення поряд із морфологічним і синтаксичним ярусами також і ярусу морфосинтаксичного, на якому реалізуються ті специфічні явища, що є ширшими за кількістю компонентів і за семантичним обсягом, ніж звичайні словосполучення й колокації слів, проте не мають предикативного характеру (тобто не містять *verbum finitum*) і входять на правах другорядних членів до розширених синтаксичних структур – речень чи інших морфосинтаксичних конструкцій.

З огляду на висловлену вище думку постає об'єктивна необхідність кваліфікації як власне морфосинтаксичного ярусу турецької мови, так і кваліфікації і класифікації тих морфологічних явищ, що перебувають в основі морфосинтаксичних конструкцій, так само як і власне класифікації самих таких конструкцій.

Логіка дослідження підказує визначити як відправну точку ті граматичні форми, що належать до морфологічного рівня, і провести їхню інвентаризацію. У тюркологічній літературі, насамперед тій, що стосується турецької мови, уже протягом тривалого часу згадується про таке доволі аморфне й складне для наукової кваліфікації явище, як *dik-форма*, або ім'я дії на – *dik*. Цей термін можна побачити як у граматиках [7: 437], так і в підручниках турецької мови [9: 387], виданих за межами Туреччини. Власне в турецьких граматичних розробках цього терміна, як і переважної більшості самих форм, що зараховуються «нетурецькими» граматистами до згаданого явища, немає.

Під терміном *dik-форма* розуміється сукупність різнопланових із функціонально-семантичного погляду явищ, пов'язаних одне з одним лише експліцитно: усі вони мають у своєму складі афікс – *dik* і його корелят афікс – *acak* (тому в деяких джерелах можна натрапити на термін *dik-acak-форма*). Параметри об'єднання цих різнопланових форм у межах однієї граматичної форми доволі розмиті, і чіткої дефініції нам не пощастило зафіксувати в жодному з наявних джерел.

Функціонально-синтаксичний і семантичний критерії дозволяють нам здійснити розмежування згаданих вище різнопланових мовних явищ, розподілити їх за граматичними класами, чітко їх кваліфікувати й навести відповідні дефініції. Отже, з-посеред розмаїття явищ, традиційно дефінованих як *dik-форма*, виділяємо:

1) власне афікс – *dik* як словотворчий (для сучасної турецької мови) афікс, що залишився в низці лексем, а також у кількох випадках фактичних лексикалізованих реалізацій як рудимент із часів пратюркської мови, як у прикладах: *tanıdık – знайомий, beklenmedik – неочікуваний*. Такі поодинокі лексеми з погляду частиномовних характеристик у сучасній турецькій мові належать до розряду прикметників (у тому числі субстантивованих), хоча в історичному ракурсі явно простежується їхній дієприкметниковий характер;

2) особові дієприкметники. Дієприкметники сучасної турецької мови поділяються на дві великі групи: а) неособові дієприкметники; 2) особові дієприкметники [18; 19]. Останні становлять один із тих конструктивних елементів, що формують національну

специфіку турецької мови. «Особовість» дієприкметника полягає в тому, що він має у своїй структурі афікс належності (присвійності) в його релятивній функції, що вказує на особу-виконавця другорядної дії, позначеної дієприкметником, і поєднується зі своїм суб'єктом повним напівпредикативним синтаксичним зв'язком. Особовий дієприкметник цікавий тим, що він має бінарну форму реалізації залежно від співвіднесення другорядної дії з точкою відліку як одночасної чи попередньої (власне формант – *dik*) і як наступної, насамперед із імплікацією модальної семантики інтенції чи зобов'язання/необхідності [13; 17] (формант – *acak*). Така відносночасова диференціація валідна також і для всіх дієслівних форм, утворених на основі дієприкметника в результаті його субстантивзації (див. нижче);

3) дієприкметник, насамперед особовий, є частотним об'єктом субстантивзації, причому така субстантивация в сучасній турецькій мові набула сталого грамадикалізованого характеру, а отже, особовий дієприкметник став базисом для творення низки нових граматичних форм: а) герундіїв, які формально становлять особовий дієприкметник з доданим до них відмінковим афіксом або інструментальним післяйменником *ile*; б) особових дієприслівників, що входять до класу квазидієприслівників [16]. Особові дієприслівники, як й особові дієприкметники, мають у своєму складі релятивний формант, що вказує на особу-виконавця другорядної дії, і поєднуються зі своїм суб'єктом неповним напівпредикативним синтаксичним зв'язком.

Герундії у своїх окремих структурних реалізаціях перетинається з особовими дієприслівниками (так само як й особовими дієприкметниками); ці форми можуть розмежовуватися насамперед на основі семантичного критерію. Дієприслівник завжди позначає розчленовану типову ситуацію, пов'язану з обставинами реалізації головної дії, тоді як герундії номінує розчленовані прямооб'єктні і непрямооб'єктні типові комунікативні ситуації [14]. Крім того, усі форми особових дієприслівників можуть бути інвентаризовані й класифіковані на основі їхніх базових семантичних параметрів (наприклад, особові дієприслівники причини – *diği için*, особові дієприслівники часу – *diğında*, особові дієприслівники мети – *diği üzere*, особові дієприслівники допусту – *diği halde* [12] тощо), тоді як у випадку з герундієм ми лише рамково окреслюємо сферу їхнього функціонування. Герундії, на відміну від інших вербодів й напівфінітних розрядів дієслова – інфінітивів, усічених інфінітивів, дієприкметників і конвербів, є результатом лише контекстуально-синтаксичної субстантивзації. Попри свій контекстуально-синтаксичний характер, герундії тим не менше доволі просто ідентифікуються і виділяються як окремі дієслівні розряди.

Крім сукупності морфологічних форм, що мають своїм формальним показником афікс – *dik*, виділяємо також інші утворення, які становлять базис для інтеграції морфосинтаксичних конструкцій – клауз: дієприкметники, конверби, інфінітив і усічений інфінітив. Отже, усі згадані морфологічні форми, поєднуючись із лексемами й словосполученнями і входячи до розширених синтаксичних утворень, передусім речень, становлять основу морфосинтаксичного ярусу турецької мови, основним структурним елементом якого є клауза.

Клауза – це інклюзивна синтаксична конструкція, утворена напівпредикативним синтаксичним зв'язком. Під “інклюзивністю” клаузи мається на увазі її обов'язкова включеність до розширеної синтаксичної структури, насамперед речення: клауза, як і словосполучення (за винятком фразеологічних зрощень), не має здатності до автономного

функціонування і сама по собі не володіє комунікативною спрямованістю. Клаузи, знову ж таки як і словосполучення, творяться за певними синтаксичними моделями, основу яких становить напівпредикативний синтаксичний зв'язок. Обов'язковим структурним членом клаузи є головний член – предикат дієслівного характеру, який і є її інтегровальним центром. Крім предиката клауза містить суб'єкт, що може бути й прихованим (як підмет у реченні). Клауза може мати другорядні члени так само, як і речення. Як ми згадували вище, ключовою відмінністю клаузи від речення є те, що клауза не має предикативності, тобто не містить присудка в особовій формі. Характер поєднання суб'єкта і предиката клаузи зумовлюється її типом і, відповідно, типом напівпредикативного синтаксичного зв'язку.

Напівпредикативний зв'язок поділяється на три субтипи: а) аналітичний (коли між головними членами клаузи немає жодного формального зв'язку); б) неповний (відносний), або напівсинтетичний (коли між головними членами клаузи є односторонній формальний зв'язок: відповідний релятивний показник отримує лише предикат); в) повний, або синтетичний (коли між головними членами клаузи є двосторонній формальний зв'язок, який полягає в тому, що суб'єкт набуває афікса родового відмінка як показника синтаксичного зв'язку, а предикат – релятивного афікса, або афікса належності третьої особи однини як показника відносного синтаксичного зв'язку). У другому і третьому випадках маємо розвиток типів традиційного нюркського *status constructus* – ізафету.

Інтеграція клаузи на основі того чи іншого субтипу напівпредикативного синтаксичного зв'язку залежить від морфологічної форми, що виступає предикатом у цій клаузі і, відповідно, від типу самої клаузи. Отже, ми підійшли до основного завдання представленої праці – структурної класифікації клауз.

Насамперед клаузи класифікуються за параметром наявності автономного суб'єкта реалізації другорядної дії, а отже, можуть бути двох різновидів: а) особові; б) неособові. Особові клаузи містять формально виражений або прихований суб'єкт, тоді як неособові клаузи такого суб'єкта не містять. Суб'єкт другорядної дії, позначуваної предикатом неособової клаузи, завжди міститься в головному реченні, відповідним членом якого він є (підметом, додатком тощо речення). Неособова клауза доволі часто має атрибутивний характер (див. нижче) й інтегрується навколо тих предикатів, що не можуть мати автономного суб'єкта (це передусім неособові дієприкметники), або навколо тих предикатів, які мають здатність до функціонування як із автономним суб'єктом, так і без автономного суб'єкта із обов'язковою смисловою прив'язкою до підмета речення (тут маються на увазі усі дієприслівники й форми дієприслівникового значення, що не містять форманта – *dlk*). Крім дієприкметників до неособових форм належить також інфінітив, причому це морфологічна форма, на основі якої творяться лише неособові клаузи неатрибутивного характеру.

Щодо особових клауз, основний масив їхніх предикатів становлять ті морфологічні форми, що містять у своїй структурі релятивний формант, який указує на суб'єкта-виконавця другорядної дії (це всі форми з афіксом – *dlk*, на інвентаризації яких ми зупинялися вище), а також ті морфологічні утворення, що мають здатність до функціонування як предикати клаузи як з автономним суб'єктом, так і без автономного суб'єкта.

Іншим важливим параметром класифікації клауз, крім особовості/ неособовості, є структурний, основу якого становить спосіб поєднання суб'єкта і предиката клаузи.

Своєю чергою, спосіб поєднання суб'єкта і предиката клаузи безпосередньо пов'язаний із субтипом напівпредикативного синтаксичного зв'язку, на основі якого інтегровано відповідну клаузу. Фактично, ми маємо своєрідну "триєдину сутність": морфологічна форма – субтип напівпредикативного синтаксичного зв'язку – структура клаузи. Отже, зі структурного погляду виділяємо три типи клаузи:

1) аналітичні, або аморфні клаузи, інтегровані на основі аналітичного субтипу напівпредикативного синтаксичного зв'язку. У таких клаузах спостерігаємо брак морфологічних елементів, що вказували б на поєднання суб'єкта і предиката у клаузі. Фактично, з формального погляду суб'єкт і предикат аналітичної клаузи поєднуються подібно до того, як і підмет і присудок у реченні, які, утім, завжди узгоджуються в особі (на це вказує відповідна форма афікса предикативності, який завжди містить присудок речення). Натомість предикат аналітичної клаузи ніколи не містить жодної вказівки за жодним параметром на суб'єкта за винятком хіба що предиката, вираженого дієприслівниковою формою супровідної дії – *ken*, що може містити афікс множини (*gelirlerken*). Причиною такої аморфності насамперед є те, що інтегрувальним дієслівним центром аналітичної клаузи є предикати, виражені морфологічними формами, що не мають здатності до словозміни: неособові дієприкметники, усі дієприслівники і форми дієприслівникового значення (про форму – *ken* ми вже згадували), інфінітиви, квазидієприслівники (за винятком особових дієприслівників і герундіальних комплексів). Власне зв'язок між суб'єктом і предикатом аналітичної клаузи може бути встановлений лише синтаксично-контекстуальним шляхом;

2) відносні клаузи, що творяться на основі неповного напівпредикативного зв'язку. У таких клаузах, подібно до зв'язку неповного узгодження у словосполученнях (відносних ізафетах), бачимо односторонній зв'язок між суб'єктом і предикатом клаузи, коли суб'єкт не отримує жодного зовнішньо-вираженого оформлення, тоді як предикат набуває релятивного афікса, тобто афікса належності відповідної особи (передусім третьої особи однини, що визнається вихідною формою в синтаксичних моделях) як показника відносного синтаксичного зв'язку. Дієслівною основою (предикатом) для відносних клауз стають передусім особові дієприслівники (за єдиним незначним винятком [15: 124]), які завжди поєднуються зі своїм предикатом неповним напівпредикативним зв'язком, а також герундії і усічені інфінітиви. Останні, втім, мають здатність входити до складу клауз різних структурних типів, утворених на основі як неповного, так і повного напівпредикативного зв'язку. Така ситуація становить значні труднощі для осіб, які вивчають і використовують турецьку мову як іноземну (див. [15: 53]);

3) синтетичні клаузи, інтегровані на основі повного напівпредикативного зв'язку. У таких клаузах бачимо двобічний синтаксичний зв'язок між суб'єктом і предикатом подібно до повного узгодження, на основі якого творяться присвійні ізафети. Така двобічність синтаксичного зв'язку реалізується шляхом оформлення суб'єкта клаузи афіксом родового відмінка, а предиката – релятивним показником відповідної особи. Водночас якщо у присвійних ізафетах, формально інтегрованих таким само способом, маємо семантику належності (присвійності) і, відповідно, узгодження компонентів словосполучення в особі власника, то у складі синтетичної клаузи зв'язок залишається суто формальним, не маючи нічого спільного з категорією належності. Водночас збереження формальних показників узгодження суб'єкта і предиката дозволяють легко визначити головні члени

синтетичної клаузи на відміну від клауз перших двох структурних типів, де головні члени (особливо суб'єкт клаузи) визначаються передусім контекстуально-синтаксичним шляхом. Основним масивом морфологічного матеріалу для творення відносних і синтетичних клауз є особові дієприкметники, які завжди й без жодних винятків функціонують як предикат синтетичної клаузи, а також герундії і функціонально співвідносні з ними усічені інфінітиви, які, про що ми згадували вище, можна побачити як у відносних, так і в синтетичних клаузах, причому параметрами розмежування таких варіантів використання є семантика й формально-кількісні характеристики суб'єкта клаузи [15: 53].

Зауважимо, що структурній класифікації за параметром способу зв'язку суб'єкта і предиката клаузи можуть піддаватися лише особові клаузи, оскільки лише вони можуть мати автономний суб'єкт.

Здійснена структурна класифікація дозволила нам виділити дві групи клауз за параметром автономності суб'єкта: особові і неособові, а також вивести типологію клауз за параметром зв'язку суб'єкта і предиката. Виділено три типи клауз: аналітичні, відносні і синтетичні. В основі кожного з них перебуває один із трьох субтипів напівпредикативного синтаксичного зв'язку: аналітичний, неповний (відносний) і повний (синтетичний).

Серед перспектив подальших студій морфосинтаксичного ярусу турецької мови – дослідження функціональних особливостей і створення функціональної типології турецької клаузи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айляров Ш. С. Развернутые члены предложения в современном турецком языке / Шевкет Сапсыкоевич Айляров. – М.: Изд-во МГУ, 1974. – 230 с.
2. Баскаков А. Н. Некоторые спорные вопросы синтаксиса бессоюзных сложноподчиненных предложений в турецком языке / А. Н. Баскаков // Советская тюркология. – 1972. – № 3. – С. 77–80.
3. Баскаков А. Н. Предложение в современном турецком языке / Андрей Николаевич Баскаков. – М.: Наука, 1984. – 199 с.
4. Баскаков А. Н. Сложносочиненные союзные предложения в современном турецком языке / А. Н. Баскаков // Советская тюркология. – 1970. – № 3. – С. 17–32.
5. Голубева Н. П. Объектные отношения, простое дополнение и формы его выражения в турецком языке / Н. П. Голубева // Советская тюркология. – 1979. – № 1. – С. 75–83.
6. Гузев В. Г. О развернутых членах предложения, вводимых глагольными именами, в современном турецком языке / В. Г. Гузев // Советская тюркология. – 1977. – № 5. – С. 36–43.
7. Кононов А. Н. Грамматика современного турецкого литературного языка / Андрей Николаевич Кононов. – М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1956. – 570 с.
8. Кононов А. Н. О некоторых типах бессоюзного сложноподчиненного предложения в турецком языке / А. Н. Кононов // Советская тюркология. – 1971. – № 4. – С. 3–12.
9. Кузнецов П. И. Учебник турецкого языка. Начальный курс / Петр Иванович Кузнецов. – М.: Восток-Запад, 2007. – 473 с.
10. Соколов С. А. Двухкомпонентные сверхфразовые единства, однотипные со сложносочиненными и сложноподчиненными предложениями в турецком языке / С. А. Соколов // Советская тюркология. – 1973. – № 4. – С. 51–59.

11. Соколов С. А. Конъюнкционализация в турецком языке / С.А.Соколов // Советская тюркология. – 1977. – № 2. – С. 24–29.
12. Сорокін С. В. Дослідження поняттєвих категорій у парадигмі функціональної граматики (на прикладі категорії допустовості в турецькій мові) / С. В. Сорокін // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. – 2014. – Вип. 29. – С. 115–125.
13. Сорокін С. В. Майбутній час у турецькій мові: функціонально-комунікативний аспект [Електронний ресурс] / С. В. Сорокін // Проблеми та перспективи розвитку науки на початку III тисячоліття у країнах Європи та Азії: Матер. XI Міжн. наук. інтернет-конф. Зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький. – Режим доступу: http://conferences.neasmo.org.ua/uploads/conference/file/14/conference_27-28.2.2015.pdf. – 2015, 27-28 лютого. – С. 378–380.
14. Сорокін С. В. Позначення динамічних прямооб'єктних категоріальних ситуацій засобами турецької і української мов (досвід зіставно-функціонального дослідження) / С. В. Сорокін // Мова і культура. – 2009. – Вип. 11. – Т. XI (123). – С. 166–176.
15. Сорокін С. В. Практичний курс перекладу з турецької мови. Частина перша. Переклад газетно-інформаційних текстів (навчальний посібник) / Сергій Володимирович Сорокін. – К.: ВЦ КНЛУ, 2010. – 294 с.
16. Сорокін С. В. Проблема визначення меж категорії дієприслівника в турецькій мові / С. В. Сорокін // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Філологія». – 2007. – Вип. 1. – С. 120–127.
17. Сорокін С. В. Реалізація семантики зобов'язання й необхідності в різносистемних мовах (на прикладі турецької, української і англійської мов) / С. В. Сорокін // Проблеми зіставної семантики. Зб. наук. статей. – 2009. – Вип. 7. – С. 327–333.
18. Сорокін С. В. Системи дієприкметників у сучасних турецькій і українській мовах / С. В. Сорокін // Мова і культура. – 2008. – Вип. 10. – Т. VI (106). – С. 88–96.
19. Сорокін С. В. Турецькі особові дієприкметники і їх функціональні еквіваленти в українській мові / С. В. Сорокін // Проблеми семантики слова, речення та тексту. – 2008. – Вип. 21. – С. 340–349.
20. Щека Ю. В. Предложения назывные и с глаголом в нулевом выражении в турецкой разговорной речи / Ю. В. Щека // Советская тюркология. – 1983. – № 3. – С. 64–71.
21. Banguoğlu T. Türkçenin Grameri / Tahsin Banguoğlu. – İstanbul: Baha Basımevi, 1974. – 630 s.
22. Deny J. Grammaire de la langue turque (Dialecte Osmanli) / Jean Deny. – Wiesbaden: M.Sändig; Paris: Imprimerie nationale, E.Leroux, 1971. – 1218 p.
23. Ediskun H. Türk Dilbilgisi / Haydar Ediskun. – İstanbul: Remzi, 2004. – 407 s.
24. Ergin M. Türk Dilbilgisi / Muharrem Ergin. – İstanbul: Bayrak, 2009. – 408 s.
25. Gencan T. N. Dilbilgisi / Tahir Nejat Gencan. – Ankara: Ayraç, 2001. – 638 s.
26. Hengirmen M. Türkçe Dilbilgisi / Mehmet Hengirmen. – Ankara: Engin, 1998. – 428 s.
27. Hengirmen M. Türkçe Temel Dilbilgisi / Mehmet Hengirmen. – Ankara: Engin, 2006. – 621 s.

Сорокин С.В., кандидат филологических наук, доцент,
Киевский национальный лингвистический университет

СТРУКТУРНАЯ ТИПОЛОГИЯ КЛАУЗЫ В СОВРЕМЕННОМ ТУРЕЦКОМ ЯЗЫКЕ

Статья посвящена проблемам квалификации и классификации клаузы, которая представляет собой базис морфосинтаксического яруса современного турецкого языка. Исследуются морфологические формы, на основе которых интегрируются турецкие клаузы. Осуществляется классификация клауз в соответствии со структурным критерием. Очерчиваются перспективы дальнейших морфосинтаксических студий в турецком языке, прежде всего исследование функциональных особенностей турецкой клаузы.

Ключевые слова: турецкий язык, морфосинтаксис, клауза.

Sergii V. Sorokin, Ph.D., associate professor,
Kyiv national linguistic university

The paper deals with the problems of the qualification and classification of the clause which forms the basis of the morphosyntactic level in the modern Turkish language. The morphologic forms on the basis of which the Turkish clauses are integrated have been investigated. The classification of the clauses has been made according to the structural criteria. The perspectives of further morphosyntactic studies and the investigation of the functional features of the clause among them have been outlined.

Key words: the Turkish language, morphosyntax, clause.

УДК 811. 161. 2'373.7:[39:667-12]

Доброльожа Г., канд. філол. наук, доцент

Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир

ТЕМА СМЕРТІ ТА СПОЧИНКУ ДУШІ В СЮЖЕТІ ПОЛІСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

У статті розглянуто тему життя, смерті та воскресіння людини через призму фразеологізмів, що функціонують на території Середнього Полісся. Фразеологізми згруповано за семантикою, визначено конотативні аспекти щодо їхнього використання, з'ясовано етимологію окремих фразеологізмів.

Ключові слова: танатологія, фразеологізм, компонент, семантика, життя, смерть, душа, воскресіння, конотація, іронія, сарказм.

© Доброльожа Г., 2016